

links: 4^e Susterdwaarsstraat
(Woningvereniging Leeuwarden,
1909.)

"Welgelegen"

rechts, boven: Eilandsstraat
(Woningst. Patrimonium, 1917)
rechts, onder: 3^e Rembrandtsteedsstraat (1906)

E. Sikma '84

TERUGBLIK OP 2024

ERNA

ONTVLUCHT DE OORLOG
IN TEKENINGEN

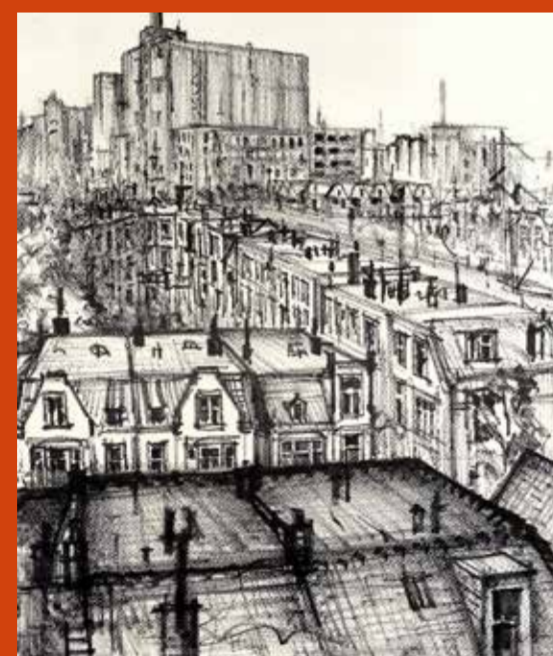

HISTORISCH CENTRUM | LEEUWARDEN

Het jaar van stabilisering en doorontwikkeling

Na een jaar van enorme groei in de bezoekersaantallen in 2023, was 2024 meer een jaar van stabilisering. Het aantal bezoekers groeit gelukkig nog wel steeds, namelijk met 10%. Aan het eind van 2024 stond de teller op 17.434 bezoekers. Een absolute topdag was de ruildag voor het tweede stickerboek dat werd uitgegeven door Aed Levwerd en de Jumbo-supermarkten. Er kwamen die dag maar liefst 1.520 belangstellenden naar het HCL! Veel bezoekers kwamen voor de exposities over Erna Rozenberg, over Eddy Sikma en over Moord en Doodslag in Leeuwarden. Ook de lezingen op de zondagmiddagen trokken vaak volle zalen. Veel schoolklassen kwamen na de zomervakantie voor het nieuwe educatieve programma *Dief in het archief*. In de Oldehove kwamen het afgelopen jaar wat minder mensen. Niet omdat de belangstelling voor een klim naar boven afneemt, maar omdat de toren door restauratiewerkzaamheden in de maanden april en mei niet toegankelijk was. In het Pier Pander Museum werd met extra activiteiten gevierd dat het 100 jaar geleden was dat de Pier Pander Tempel werd geopend.

In 2024 werd het Beleidsplan 2024-2027 vastgesteld. Enkele beleidsvoornemens daaruit konden meteen hetzelfde jaar al worden uitgevoerd. Zo werd geïnvesteerd in het verstevigen van de formatie op het gebied

van het toegankelijk maken van archieven. Bovendien werd er met het oog op het archiveren van digitale informatie een digitale archivaris aangesteld. Na jaren van noeste arbeid kwam het project van het digitaliseren van de gemeentelijke bouwdoSSIERS in de eindfase. Honderdduizenden scans zijn er gemaakt en gekoppeld aan adressen. Door het voltooiën van dit project was er weer meer ruimte voor het toegankelijk maken van archieven van bedrijven en instellingen, die in het HCL bewaard worden.

Met een blijvende groei in de publieke belangstelling en met een steviger afdeling die zorg draagt voor het beheer en behoud van de collecties, gaan we optimistisch gestemd de toekomst tegemoet.

3 februari | Stickeruilbeurs

In 2022 verscheen op initiatief van Aed Levwerd, HCL en de Jumbo-supermarkten het stickerboek *Kiek, dat was Liwwadden*. Vanwege het daverend succes volgde een jaar later het tweede stickerboek *Altijd wat in Liwwadden*. Zaterdag 3 februari organiseren we een stickeruilbeurs. Er konden volop plaatjes geruild worden voor het stickerboek. De ruilbeurs trok op één dag maar liefst 1.520 belangstellenden.

7 februari | Een tussenweg is er niet

Bearn Bilker presenteerde zijn nieuwe boek *Een tussenweg is er niet*, een biografie over dominee J.H. Zelle (1907-1983). Een markante dominee, waarvan de preken legendarisch waren. Voor deze gelegenheid werd Bilker geïnterviewd door Meindert Seffinga, directeur van het HCL. Feark Smink kreeg het eerste exemplaar overhandigd. De acteur gaf vervolgens een prachtige impressie van de eigenzinnige dominee.

20 - 23 februari | Help pake en beppe de vakantie door

Tijdens de voorjaarsvakantie organiseren we voor pakes, beppes en hun kleinkinderen allerlei creatieve workshops. 62 kinderen gingen aan de slag met opdrachten als het schrijven met ganzenveer, het maken van een lakzegel en het typen op een typemachine. Daarnaast waren er rondleidingen en speurtochten door onze exposities.

1 april | Historische vlag

Burgemeester Sybrand Buma heeft namens de gemeente een meer dan tweehonderd jaar oude vlag in ontvangst mogen nemen. Deze vlag werd in 1814 voor het eerst gebruikt bij de ontvangst van koning Willem I in Leeuwarden. Leeuwarder geschiedeniskenner Ad Fahner kwam per toeval een artikel tegen over de vlag

6 september | Vernieuwde bouwvergunningenmodule

De nieuwe bouwvergunningenmodule wordt in gebruik genomen. Via deze website is het mogelijk bouwdoSSIERS, milieudoSSIERS, omgevingsvergunningen en rapporten betreffende heiplannen, sonderingen en funderingen uit het archief op te vragen. Jarenlang is eraan gewerkt om de bouwdoSSIERS, waar veel vraag naar is, toegankelijk te maken. In 2024 zijn er al meer dan duizend vergunningen opgevraagd.

14 september | Uit in Huis

Het cultureel seizoen van Leeuwarden startte met het Uit in Huis-festival: bijna alle organisaties zetten hun deuren wagenwijd open om bezoekers gratis kennis te laten maken met hun aanbod. Het HCL en het Pier Pander Museum organiseerden dit jaar samen met de Kunstacademie Friesland tal van activiteiten. Er werden diverse kunst- en tekenworkshops gegeven door de Kunstacademie. Daarnaast konden mensen aansluiten bij rondleidingen door de schatkamer en de Pier Pander Tempel.

in de *Leeuwarder Courant* van 23 september 1950. Hij begon een zoektocht naar de vlag en met behulp van onze collega Nykle Dijkstra ontdekte hij wie de vlag had geërfd. De erfgename gaf al gauw aan dat ze de vlag aan het HCL wilde schenken.

5 april | Erna ontvlucht de oorlog in tekeningen

In de maanden april tot en met juli besteedde het HCL aandacht aan een bijzondere collectie tekeningen. De tekeningen zijn eind jaren dertig en begin jaren veertig gemaakt door het joodse meisje Erna Rozenberg en tonen een gefantaseerd beeld van Leeuwarden in een -in werkelijkheid- duistere periode.

Unieke inkijk in de geschiedenis van de stad. Spontaan zin gekregen in een fietstocht door de stad. (gastenboek)

14 september | Open Monumentendag

De Open Monumentendag Leeuwarden werd ook dit jaar goed bezocht. Twintig panden in Leeuwarden Oost openden de deuren voor bezoekers. Dit jaar was het thema *Leeuwarden Oost: Bovenal en Welgelegen*. De panden trokken gedurende de dag gezamenlijk meer dan 2.000 bezoekers.

30 september | Museumnacht

Tijdens de Museumnacht FRL bezochten meer dan 400 mensen het Pier Pander Museum en de Tempel. Stichting Praamvaren Leeuwarden verzorgde tochtjes met de praam tussen de twee locaties. Dankzij lichtontwerper Kees de Vries kwamen de tempelbeelden goed tot hun recht met een prachtige blauwe verlichting.

2 oktober | Dief in het archief

Er is een dief in het archief! Nou ja, dat is de titel van het nieuwe educatieve programma in het HCL. Leerlingen van groep 7 en 8 bezochten het HCL om het archief weer op orde te brengen met behulp van typemachines, dia's en oude kaarten. En natuurlijk om de dief op te sporen. De eerste leerlingen ontvingen wij op 2 oktober.

3 oktober | Commerciële Club Leeuwarden

Ter ere van het 75-jarig jubileum was er in de maanden oktober en november een mini-expositie te bezichtigen over de Commerciële Club Leeuwarden. Het archief van deze club, die in 1949 werd opricht, wordt bewaard in het HCL. De aftrap van de viering van haar 75-jarig bestaan werd gedaan door wethouder Abel Reitsma met de opening van deze expositie in het HCL.

Een boeiende en soms ontroerende tentoonstelling. Juist in deze tijd verdient het verhaal van Erna gezien en gehoord te worden. (gastenboek)

6 april | Genealogische Contactdag

Tijdens de 17e Friese Genealogische Contactdag bezochten 183 bezoekers het HCL. De dag, bedoeld voor iedereen die geïnteresseerd is in het doen van voorouderonderzoek, vond plaats in het HCL en Tresoar. Deze editie stond in het teken van 'Immigranten in Friesland door de eeuwen heen'. Er waren rondleidingen, een informatiemarkt en een viertal lezingen, met als gezamenlijk thema: immigratie uit Duitstalige gebieden.

14 april | Heropening Pier Pander Tempel

Op 9 april 1924 werd in de Prinsentuin in Leeuwarden de Pier Pander Tempel geopend. Vanwege het 100-jarige bestaan heropende wethouder Hein Kuiken dit kleine kunstmuseum. Pier Pander werkte de laatste twintig jaar van zijn leven aan de modellen van de vijf beelden die in de tempel staan. Het Pier Pander Museum besteedde in 2024 extra aandacht aan de tempel door onder meer speciale Pier Pander wandelingen.

3 mei | Open Joodse Huizen

In het kader van *Open Joodse Huizen / Huizen van Verzet* stond er een team van specialisten klaar om mensen te helpen met het onderzoek naar de oorlogsgeschiedenis van hun woning. Maar liefst 32 mensen kwamen langs om samen met de medewerkers van Tresoar en het HCL op onderzoek te gaan. De dag werd georganiseerd in samenwerking met het Fries Verzetmuseum en Tresoar.

1 juni | De Oldehove eindelijk weer open

Normaal gesproken gaat de Oldehove open op 1 april. Maar dit jaar liep het anders. De klokkenconstructie had onderhoud nodig. Vanaf 1 juni stonden onze torenwachters weer klaar om vele duizenden bezoekers te laten genieten van het uitzicht over de stad. Op de eerste verdieping van de Oldehove is voortaan een kort animatiefilmpje te zien waarin wordt uitgelegd waarom de Oldehove zo scheef staat. Deze animatie is ontwikkeld door Storytelling Studios te Leeuwarden en illustrator Richard Bos.

4 juni - Bouwmeesters van de Oldehove

De Oldehove staat centraal in het nieuwe educatieve programma van het Historisch Centrum Leeuwarden dat 4 juni van start ging. In *Bouwmeesters van de Oldehove* gaan de leerlingen zelf aan de slag om een toren te bouwen. Ze leren over de bijzondere geschiedenis van de Oldehove en krijgen de opdracht hem, na al die eeuwen, af te bouwen. Tot slot wordt natuurlijk de toren zelf beklommen.

3 oktober | Schenking schilderij Jaring Walta

Het HCL heeft een bijzondere schenking in ontvangst mogen nemen: een schilderij uit 1943 door de bekende schilder Jaring Walta uit Wytgaard. Te zien is de boerderij gelegen aan de Overijsselseweg 16 te Goutum. Door schaarste aan materialen in de oorlogsjaren heeft de schilder geen schilderslijnen maar jute gebruikt. De boerderij werd destijds bewoond door de familie Overdijk.

15 oktober | Bezoek ambassadeur van de Verenigde Staten

Shefal Razdan Duggal, de ambassadeur van de Verenigde Staten, had tijdens haar bezoek aan het HCL veel belangstelling voor enkele brieven van John Adams. Hij was de eerste Amerikaanse gezant in Den Haag die later, van 1797 tot 1801, de tweede president van de VS werd. Nadat Britse koloniën in 1776 tot de Amerikaanse

Onafhankelijkheidsverklaring besloten, erkenden de Staten van Friesland in 1782, als tweede soevereine macht ter wereld, de nieuwe republiek. Het jaar daarop kende de Leeuwarder patriottische sociëteit Door Vrijheid en IJver aan John Adams een erepenning toe. In de brieven betuigt hij zijn dank hiervoor.

18 oktober | Moord en doodslag

Opening van de expositie *Moord en Doodslag*. Leeuwarden kent een lange geschiedenis wanneer het om moorden gaat. Deze expositie schetst een beeld van beruchte moordenaars, lijfstraffen, doodstraffen en onopgeloste moorden door de eeuwen heen. Tijdens de opening vertelde Henk Dillerop, oud-rechercheur en gevangenisdirecteur, over de criminele kant van Leeuwarden.

26 oktober | Nacht van de Nacht

Tijdens de Nacht van de Nacht beklommen maar liefst 685 mensen de Oldehove om Leeuwarden bij nacht te bewonderen. Ook was er veel belangstelling voor de stadswandelingen en de rondleiding door de schatkamer.

I am very impressed and moved about your fantastic answer. This is more than we ever knew. Thank you so much for your detailed and long research!! (mailbox)

7 juni | Stadswandeling met Sybrand Buma

Vijftien enthousiaste geschiedenisliefhebbers meldden zich deze middag bij het Stadhuis van Leeuwarden om zich door de burgemeester rond te laten leiden door de stad. De wandeling voerde lang verschillende panden in de binnenstad van Leeuwarden waar sporen te vinden zijn van de voorouders van de huidige burgemeester. Eind 2023 presenteerde Sybrand van Haersma Buma zijn nieuwe boek *Wardus Willem Buma en het geheugen van Friesland* in het HCL. De wandeling liep onder andere langs de sporen van deze markante voorvader van de burgemeester.

15 juni | Neem je vondst mee!

Leden van de Werkgroep Archeologie van de Historische Vereniging Aed Levwerd stonden deze middag klaar om bezoekers meer te vertellen over archeologische vondsten die mensen zelf gevonden hebben. Daarnaast stond Meindert Ley klaar om alles te vertellen over zijn eigen vondsten. Speciaal voor deze dag nam hij een paar bijzondere

26 juli | Eddy Sikma tekent voor Leeuwarden

Opening van de nieuwe expositie over de Leeuwarder kunstenaar Eddy Sikma, in Leeuwarden ook wel bekend als "De Skilder". In het verleden vroeg de gemeente Leeuwarden Sikma wel om tekeningen te maken van panden die gesloopt zouden worden. In de expositie stonden de werken van Sikma uit de eigen collectie van het HCL centraal.

27 oktober | William Lord stopt als optoretorenwachter

Op 27 oktober, na 13 jaar, nam William Lord afscheid als optoretorenwachter, zoals zijn functie intern wel eens genoemd wordt, van de Oldehove. Sinds 2011 was hij de onbezoldigde coördinator van de ongeveer 25 torenwachters van de Oldehove. Tijdens het jaarlijkse torenwachtersuitje, waarbij er altijd een toren elders wordt bezocht en beklommen, sloot Lord zijn werkzaamheden af.

De foto's uit het boek waren te bewonderen in een mini-expositie in het HCL.

7 november | Wie was mijn Indische oma?

Ritsko van Vliet presenteerde zijn boek *Wie was mijn Indische oma?* In deze autobiografie schrijft Van Vliet over zijn zoektocht naar de geschiedenis van zijn moeder. Ook schrijft hij over zijn leven bij de gastgezinnen waar hij woonde en over de integratie van de Indische gemeenschap in Leeuwarden in de jaren zestig en zeventig, het uitgaansleven in deze tijd en de wijken waar hij woonde.

22 november | Miniature People

Michel Tilma presenteerde het boek *Miniature People Leeuwarden, De kleine wereld van Michel Tilma*, geschreven door Asing Walthaus. Dit fotoboek is uitgegeven naar aanleiding van vijf jaar *Miniature People* in Leeuwarden en beschrijft de belangrijkste mijlpalen. Burgemeester Sybrand Buma kreeg het eerste exemplaar overhandigd.

Bezoekersstatistiek

	2024	2023
HCL	17.434	15.852
Oldehove	23.675	30.219
Pier Pandermuseum	1.570	1.3210
Bezoekers website HCL	80.011	77.788
Volgers Facebook HCL	5.800	6.233
Volgers Facebook Oldehove	2.001	1.900
Volgers X	2.446	2.583
Volgers Instagram	2.001	2.261

HISTORISCH CENTRUM | LEEUWARDEN

Historisch Centrum Leeuwarden (HCL), Groeneweg 1, 8911 EH Leeuwarden tel. 058-233 23 50 www.historischcentrumleeuwarden.nl